

Öğretmen Adaylarının Değerlere İlişkin Metaforları

Tazegül DEMİR ATALAY*
Şule FIRAT DURDUKOCA**

Öz

Bir toplumun sosyal, kültürel, ekonomik, milli ve manevi birçok kodunun şifresi olarak nitelendirilebileceğimiz “değer” kavramı, yaşadığımız çağın en temel çalışma alanını oluşturmaktadır. Nitekim küreselleşen dünyada toplumlara özgü özellikler giderek yok olmakta ya da değişime uğramaktadır. Bu nedenle uluslara özgü değerlerin tespiti ve gelecek nesillere aktarılması hayati öneme sahiptir. Bu aktarımda en önemli vazife ise öğretmenlere düşmektedir. Bu nedenle değer kavramı ve bu kavram dahilindeki tüm bilinmezleri öğretmenlerin ve bu mesleğe henüz başlamamış öğretmen adaylarının her yönüyle bilmesi gerekmektedir. Bu araştırmaya da bu gereklilik kaynaklık etmiştir. Araştırmada iki kısımdan oluşan bir incelenmeye gidilmiştir. Bu kapsamda farklı alanlarda eğitim gören öğretmen adaylarının milli/manevi/evrensel değerlere yönelik metaforik algılarını belirlemeye çalışan üç soruluk bir form kullanılmıştır. Yine aynı formda “Milli/manevi/evrensel değer nedir açıklayınız ve örnekler veriniz” şeklinde düzenlenmiş açık uçlu üç adet soru verilmiş ve öğretmen adaylarının daha çok bilgi ve kavrama düzeyinde değer kavramına ilişkin alt yapıları belirlemeye çalışılmıştır. Nitel araştırma yöntemleri arasında yer alan fenomenolojik modelle desenlenen bu araştırmanın örneklemini 2017-2018 bahar yarıyılında Kafkas Üniversitesi Eğitim Fakültesi bünyesinde yer alan Anabilim Dallarının 4. sınıflarında öğrenim gören ve araştırmaya gönüllü olarak katılmak isteyen toplam 182 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Amaçsal örnekleme yöntemiyle belirlenen araştırmanın çalışma grubunu 4. sınıflarda öğrenim gören öğretmen adayları oluşturmaktadır. Bu grubun belirlenmesindeki amaç, bu adayların hizmet öncesi eğitimlerinin son aşamalarında olmaları nedeniyle, daha fazla sayıda genel kültür, öğretmenlik meslek bilgisi ve alan bilgisi dersleri almaları ve bu derslerin kapsamına serpiştirilmiş olan milli, manevi ve evrensel değerler hakkında diğer öğrenim kademelerindeki öğrencilere göre daha fazla bilgiye sahip olmaları sayılıdır. Verilerin analizinde nitel yöntemler arasında yer alan içerik analizi çözümleme tekniği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda araştırmaya katılan 182 öğretmen adayından; 154’ünün milli değer kavramına ilişkin geçerli 71 adet, 125’inin manevi değer kavramına ilişkin geçerli 59 adet, 140’ünün ise evrensel değer kavramına ilişkin geçerli 67 adet metafor ürettikleri tespit edilmiştir. Katılımcı öğretmen adaylarının milli değer kavramına yönelik olarak en sık ürettikleri metaforun ise “bayrak” olduğu belirlenmiştir. Katılımcı 182 öğretmen adayının 125’inin manevi değer kavramına ilişkin olarak 59 adet geçerli ve farklı metafor ürettiği tespit edilmiştir. Bu metaforlar içerisinde frekans değeri en yüksek olan ise “sevgi” metaforudur. Yine öğretmen adaylarının evrensel değer kavramına yönelik olarak geçerli 67 metafor ürettikleri ve en sık üretilen metaforların ise “dünya, gökyüzü” ve “su” metaforları olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Değer, milli değer, manevi değer, evrensel değer, öğretmen adayı.

* Doç. Dr., Kafkas Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Kars, tazeguldemir@gmail.com

** Öğr. Üyesi. Dr., Kafkas Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü, Kars, drsulefirat@gmail.com

Metaphors Used by Prospective Teachers regarding the Concept of Value

Abstract

The concept of "value", which can be characterized as social, cultural, economic, national and moral codes of a community, constitutes the most basic field of study in our times. As a matter of fact, features unique to each society are gradually disappearing or changing in the globalizing world. For this reason, the identification of international values and their transfer to future generations are vital. The most important responsibility for this transfer falls squarely on the shoulders of teachers. For this reason, in-service teachers and prospective teachers need to know every aspect of the notion of value and all the unknowns regarding this concept. This necessity forms the basis for this research. A two-part investigation was conducted in this study. A three-question form was used to determine the metaphorical perceptions of national/moral/universal values of prospective teachers in different fields. In the same form, three open-ended questions were given such as "Explain what national/moral/universal values mean and give examples", and an attempt was made to determine the sub-structures related to the concept of value at the levels of knowledge and perspective of the prospective teachers. A total of 182 prospective teachers who were in their senior year at the Kafkas University Faculty of Education in the Spring semester of the 2017-2018 academic year and who voluntarily participated in the study, constituted the sample of this research designed, using the phenomenological model which is a qualitative research method. The study group of the research consisted of senior students, and it was formed, using the objective sampling method. The purpose of forming the sample from senior students was that the participants were in the final phase of their pre-service education, and they had taken more general knowledge, professional and field knowledge courses and learned more about national, moral and universal values in those courses in comparison with other students. In the analysis of the data, content analysis technique, which is one of the qualitative methods, was used. Based on the results, 154 out of 182 participants produced 71 valid metaphors for the national value concept, 125 participants produced 59 valid metaphors for the moral value concept, and 140 participants produced 67 valid metaphors for the universal value concept. It was determined that the most frequently produced metaphor for the concept of national value by participant prospective teachers was "flag". It was also determined that 125 out of 182 participants produced 59 valid but different metaphors regarding the concept of moral value. Among these metaphors, "love" metaphor had the highest frequency. Again, it was determined that prospective teachers produced 67 valid metaphors for the concept of universal value, and that the most frequently produced metaphors were "world", "sky" and "water".

Keywords: Value, national value, moral value, universal value, teacher candidate.

Giriş

Türk Dil Kurumu "metafor" sözcüğünün kökenini Fransızca "métaphore" sözcüğüne dayandırmış ve kavram karşılığı olarak "mecaz" kelimesini vermiştir. Mecaz sözcüğünü ise "Bir kelimeyi veya kavramı kabul edilenin dışında başka anlamlara gelecek biçimde kullanma, metafor; Bir ilgi veya benzetme sonucu gerçek anlamından başka anlamda kullanılan söz" şeklinde tanımlamıştır. Tanıma bakıldığında metafor sözcüğünün bir durum, olgu ya da nesnenin benzetme yoluyla başka bir şeye benzetilmesi olduğu görülebilir. Metafor, tanımlanmış bir benzetimdir (Quale, 2002). Metafor, zihin ve anlayışımızı şekillendirir ve dünya algımızı değiştirebilir (Lakoff ve Johnson, 1980; Richardson ve Matlock, 2007). Lakoff ve Johnson (1980), metafor kavramını, insanların dünyayı ve kendilerini algıları ve hergün deneyim edilen yerleri ve birbirleriyle nasıl ilişkili olduklarını belirleyen bir kavram yapılanması olarak tanımlarlar. Metafor, herhangi bir şeyin başka bir açıdan anlayış ve yaşayış çeşidini içerir. Hughes, (2003-2004) metaforun, sadece şair ya da yazarların kullandıkları bir araç değil, günlük

Öğretmen Adaylarının Değerlere İlişkin Metaforları

konuşmalar ve iletişim süreçlerinde herkes tarafından kullanılan bir araçtır. Ancak metafor sadece iletişim aracı olarak değil bizim tarafımızdan oluşturulan anlamlar olarak düşünülmelidir. Metafor, anlamı iletmek için bir ihtiyacın sonucu değildir. Biz anlam oluşturmayız ve sonra seçilen anlamı iletmek için uygun metaforu seçeriz. Metafor ve anlam aynı anda ortaya çıkar. Metafor bilginin sonuçları anlamından çok devam eden süreç ve algı olarak anlamlandırılmalıdır (Campbell, 2006).

Metafor, iki farklı kavram arasında bir karşılaştırma yapmaktır. Bu kavramlardan biri diğer kavramın açıklanmasında anlaşılabilir. Metaforda bütün dünya bir sahne, bütün insanlar da sadece birer oyuncudur (Ellis ve Barkhuizen, 2009; Shakespeare, 2007). Metafor herhangi yeni bir şeyi, göstermek veya kanıtlamak değildir; yapabildiğimiz ya da deneyim edebildiğimiz şeylerde yeni bir ışık yakalayabilmektir. Öğretim için bir metafor kullanmak, öğretim yapmanın bir yolu değil, öğretim hakkında konuşmanın tercih edilen yoludur. Bu yüzden metafor, gizli, özet, roman veya büyük oranda teorik şeylerin anlaşılması ve ortaya çıkarılmak istenmesi durumunda kullanılır (Yob, 2003).

Metaforlar basit bir benzetme ögesi olarak düşünülmemelidir. İnsanlar biliş açısından incelenmiş ve metaforun bu anlamda merkezi bir rolü olduğu ortaya çıkarılmıştır (Lakoff ve Johnson, 2005). Okulu bir fabrika gibi, öğretim programını ise bir öğretim aracı olarak görmek, sadece gözlem yapmak değildir. Metafor bir ikna unsurudur ve metaforun gücünün farkında olmayan biri kolaylıkla kurbanı olabilir (Kliebard, 1982). Metaforun iki türlü avantajı vardır: 1. Anahtar kavramların öğrencilerin farkındalıklarını artırması, 2. Öğretmene öğrencilerin deneyim ve gelişimlerini profesyonelce yansıtmaya imkanı sağlar (Cortazzi ve Jin, 1999).

Znanięcki'nin sosyal bilimlere kazandırdığı değer kavramı, Latince "valere" kökünden türetilmiştir ve "kıymetli olmak", "güçlü olmak" anlamlarına gelmektedir " (Bilgin, 1995). Değer kavramı birçok çalışma alanının temel araştırma noktasını teşkil etmektedir. Nitekim değer tek başına incelenirken, değerlerin gelecek nesillere aktarılması olarak ifade edebileceğimiz değer aktarımı konusu da yine birçok disipline kaynaklık eden bir araştırma konusu olarak belirtilebilir. Her toplumun kendine özgü birçok özelliği bulunmaktadır ve bu özelliklerde belirleyici olan çok sayıda değerleri de bulunur. Bu değerlerin nesilden nesile aktarımının ne şekilde gerçekleştirildiğini tespit etmek de önemlidir. Değerlerin gelecek nesillere iletimine de değer aktarımı demek mümkündür. Değer olarak nitelendirdiğimiz bu toplumlara has özellik, öneminden dolayı birçok farklı disiplin bünyesinde birçok açıdan ele alınıp tanımlanmıştır. Bu tanımlardan birkaçı şöyledir: Değerler, *bir şeyin değdiği karşılık, kıymet; bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü; bir kişi ya da bir topluluğun ideal kabul ettiği var olma ya da hareket etme tarzı; bireyi belli bir şekilde hissetmeye ve davranmaya yönlendiren doğru yanlış rehberi; bireylerin objeleri, insanları, fikirleri, durumları ve hareketleri iyi ya da kötü, istenilen ya da istenmeyen, sevilen ya da sevilmeyen vb. gibi yargılarını oluşturan, standartlarını ve prensiplerini ifade eden terimler;*

değerlendirilen, değerli olduğuna hükmedilen, iyi ve arzu edilir olduğu düşünülen şey; bireyin çevresiyle etkileşimi sonucunda içselleştirdiği ve davranışlarını yönlendiren standartlar; ayrıca bireylerin neyi önemli gördüklerini tanımlayarak istekleri, tercihleri, arzu edilen ve edilmeyen durumları gösterir (TDK,2008; Akbaş, 2004; Doğan, 2004; Esmer, 1998; Halstead ve Taylor, 2000”den akt. Dönmez, 2006; Kılıç, 1996; Erdem, 2003: 56) olarak tanımlanabilir. Değerler bir inanç olması bakımından, dünyanın belli bir kısmıyla ilgili, algı, duygu ve bilgilerimizin bir bileşimidir (Güngör, 1998: 77). Değerler doğru ve yanlış ayırmamıza yardım eden temel inançlardır. Hayata denge ve anlam katarak, toplumu oluşturan bireylerle birlikte yaşamamıza imkân tanır. Değerler bireyin kendisinin ve diğerlerinin yaşantısının niteliğini yükseltirler. Değerler doğuştan getirilmeyip, gözlem ve etkileşim sonucunda yaşayarak öğrenilirler (Bostrom 1991dan akt. Akbaş, 2004). Değerler, toplum ya da bireyler tarafından benimsenen birleştirici olgular, toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşıladığına ve bireylerin iyiliği için iyi olduğuna inanılan ölçütler, bilinç, duygu ve heyecanları da ilgilendiren yargılar ve bireyin bilincinde yer eden ve davranışı yönlendiren güdülerdir (Özgüven, 1994). Kluckhohn (1951) değeri, bir grubun veya bireyin özelliğini gizli veya açık olarak ortaya koyan, eylemin biçim, araç ve amaçları arasından tercih yapmayı etkileyen bir kavram olarak tanımlamıştır.

Kağıtçıbaşı ve Kuşdil, (2000)’ye göre değerler, inançlardır. Ancak tümüyle nesnel, duygulardan arındırılmış fikir niteliği taşımazlar; etkinlik kazandıklarında duygularla içi içe geçerler. Değerler bireyin amaçlarıyla ve bu amaçlara ulaşmada etkili olan davranış biçimleriyle (hak bilirlilik, yardım severlik gibi) ilişkilidir. Değerler, özgül eylem ve durumların üzerindedir. Örneğin, itaatkârlık değeri, işte ya da okulda, aileyle, arkadaşlarla ya da tanımadığımız kişilerle olan ilişkilerimizin tümünde geçerlidir. Değerler, davranışların, insanların ve olayların seçilmesini ya da değişimini yönlendiren standartlar olarak işlev görürler. Değerler, taşıdıkları anlama göre kendi aralarında sınırlanırlar. Sıralanmış bir değerler kümesi, değer önceliklerini belirleyen bir sistem oluşturur. Kültürler ve bireyler sergiledikleri değer öncelikleri sistemleriyle betimlenebilirler. Bu noktalara ek olarak, değerlerin değişime açık yapılar olduklarını belirtmek gerekir; özellikle de, zaman içinde ortaya çıkan gereksinimleri karşılamak için değer önceliklerinde değişiklikler olabilir. Toplumdaki bireylerin o değerleri korumasına veya göz ardı etmesine paralel olarak değerler ya zamanla kaybolurlar ya da bir sonraki nesle aktararak yıllarca devam ettirilirlar. Değerlerin yıllarca devam etmesi ve kalıcı olması, onların insanlarca içselleştirilmesine ve genel kabul görmesine bağlıdır (Gudmundsdottir, 1991 Akt. Akbaba Altun, 2003).

Genel olarak değerlendirilecek olursa değerler hem kişilerin hem de toplumdaki sosyal kontrol mekanizmalarının kaynağıdır. Kişilerin bireysel olarak olay ve durumlara yönelik yaklaşımlarında, kişiler arası ilişkileri düzenleyip, karar verme, seçme, değerlendirme süreçlerinde ölçüt oluştururlar. Bu yönleriyle değerler bireylerin hayatında düzenleyici ve yönlendirici işlevlere sahip güçlü bir olgudur.

Öğretmen Adaylarının Değerlere İlişkin Metaforları

Değerlerin bunların yanında inanışları içeren ve dolayısıyla da alışkanlıklar taşıyan olgular, fertlerin yapıp ettiklerini rasyonelleştirip içselleştirmelerine imkân veren unsurlar, genelde ilgi gösterilen, arzu edilen şeyler olduğu ifade edilmektedir. Değerler iç disiplini oluşturur ve bu iç disiplin, değerler değişmediği sürece değişmez; ayrıca bireylerin yaşam biçimlerine de etki edecek toplumsal bir güce sahiptirler ve her alanla ilgilidirler ama alanların da kendine özgü değerleri vardır. Gelenek, görenek, örf ve adetler ise değerlerin topluma yansımalarını oluşturan güç unsurlarıdır. Değerlerin farklı kaynak ve içeriklere sahip olmasının yanında bir biçimde sosyal oldukları ve beşerî olayları belirleyicilik işlevine sahip olmaları nedeniyle önemli toplumsal belirleyiciler oldukları söylenebilir. (Mengüşoğlu (1983)'ten akt. Aydın, 2003: 122; Cüceloğlu, 2001; De Robbins'ten Akt. Değirmenci, 1993: 87). Dolayısıyla toplumun fertlerini birbirine yaklaştıran, bir arada tutan, toplumun devamını sağlayan temel yargılar olan değerler kişilerin ekseni etrafında bulunan ve onların çevresindeki insanlarla karşı karşıya oldukları yüzlerini oluşturur. Toplumsal süreçler değerlerinden dolayı ya da doğrudan aktarımında önemli ortamları oluşturur. Bu doğrultuda insanlar gelecek nesillere kendi değerlerini devretmekte, aşlamaktadır (Özbay, 2002).

Fichter (2004), değerlerin özelliklerini şöyle sıralamıştır: Değerler;

- *Paylaşırlar, kişilerin çoğu değerler üzerinde uzlaşmışlardır. Herhangi bir bireyin yargısına bağlı değildir.*
- *Ciddiye alınırlar, kişilerin bu değerleri, ortak refahın korunması ve sosyal gereksinimlerin karşılanması ile birlikte görür.*
- *Değerler coşkularla birlikte bulunur, kişiler yüce değerler için özveride bulunur, dövüşür hatta ölürler.*
- *Değerler kişiler arasında uzlaşma gerektirdiği için, kavramsal olarak diğer değerli nesnelere soyutlanabilir. Değer yargısı veya sosyal değerlendirme zorunlu olarak neyin iyi veya kötü, neyin yüksek veya düşük olduğunu karşılaştırmak demektir (Fichter (2004)'ten Akt. Ulusoy, 2007: 26).*
- *Değerlerin bireysel ve toplumsal yönleri vardır, inançlardan oluşur ve tutumlarla davranışları etkiler. Değerler aynı zamanda inanç ve tutumlara göre daha kapsamlı ve organize edilirler. Bu açıdan insanın tutum ve davranışları değerlerine bağlıdır (Tokdemir, 2007: 15).*
- *Değerler, bireyin amaçlarıyla ve bu amaçlara ulaşmada etkili olan davranış biçimleriyle (hak bilirlilik, yardımseverlik) ilişkilidirler (Kağıtçıbaşı ve Kuşdil, 2000: 60).*

- *Değerler, bize neyi yapmamız gerektiğini kesin olarak söylemezler, ancak yapılacak olan doğru şeyler için rehberlik ederler* (Gudmundsdottir, 1991 Akt. Akbaba-Altun, 2003).
- *Değer eğitimi gençlerin değer geliştirmelerine yardımcı olmaya ve bireyin tatmin edici yaşam kurmasına hizmet eder.* (Kirschenbaum, 1995).

Bunlara ek olarak Dönmez (2006) de değerlerin özelliklerine değinmiştir:

- *Değerler kalıcıdır,*
- *Değer bir inançtır,*
- *Değer bir davranış biçimidir,*
- *Değer bir tercihtir,*
- *Değerler kişisel veya sosyal farklılıklar arz edebilirler.*

Bütün bu özelliklere ek olarak değerlerin sistematik olarak bireye kazandırıldığı yer olan okulların değerlerin özelliklerini de aktarıcı olduğunu söylemek mümkündür. Okullarda belirli bağlamlarda oluşturulan metinler aracılığıyla değer aktarımı yapılır. Bütün derslerin bu amacı gerçekleştirmede işe koşulmasının yanında en önemli görevlerden biri de öğretmenlere düşmektedir. Bütün derslerde değer aktarımının en iyi şekilde yapılması temel prensip olmalıdır. Doğanay (2006), değer eğitiminin, eğitimin genel amaçları arasında her zaman yer almış ancak nasıl öğretileceği belirtilmediği için eksik kalmış, planlı olarak değil ancak az da olsa örtük bir şekilde formal eğitim içinde görülebilen bir alan olduğunu belirtmektedir. Eğitimin belirlenen amaçlara bireyi ulaştırma süreci olduğunu düşünürsek; bu süreçte, bireyler bilgi, beceri, tutum ve değerler kazanır. Bilgi, beceri ve değerler kazanan bireyler toplumsal yapıda değişiklikler meydana getirirler. Sosyolojik açıdan eğitim, bireyin içinde yaşadığı toplumda yeteneğini, tutumlarını ve olumlu yöndeki diğer davranış biçimlerini geliştirdiği bir süreçler toplamıdır (Ergün,1994). Sosyal bir varlık olarak insan, içinde yaşadığı toplumun değerlerini, tutumlarını, inançlarını alarak, toplumsal değerleri kazanarak içinde yaşadığı topluma uyum sağlamaktadır. Toplumsal kültürü oluşturan inançlar, fikirler ve normlar sisteminin her biri, birer değer olarak nitelendirilmektedir (Tural, 1992). Okullarda öğrenciler bilişsel alanın yanında, insanlara karşı saygı göstermek, hoşgörülü olmak, başarılı olmak ve yardımsever olmak gibi değerleri, toplumsal kuralları, derslere veya öğretmenlere karşı olumlu tutum geliştirmeyi ve karşılaştıkları durumlara tavır almayı öğrenirler (Jorelmik Akt. Bacanlı, 1999). Bu noktada öğretmen adaylarının geleceğin öğretmenleri olarak değer kavramını ve değerler eğitimi iyi kavramış olması ve değer aktarımında lokomotif görevi üstlenerek eğitim öğretim süreçlerine çok iyi dahil etmesi beklenmektedir. Bu beklentiden hareketle çalışmanın amacı, öğretmen adaylarının milli ,manevi ve evrensel değer

Öğretmen Adaylarının Değerlere İlişkin Metaforları

kavramlarına yönelik metaforik algılarını belirlemek ve bu değerlere ait ürettikleri tanımları ve örnekleri incelemektir. Bu amaca ulaşmak adına aşağıdaki sorulara cevaplar aranmaktadır:

1. Öğretmen adaylarının milli, manevi ve evrensel değer kavramlarına yönelik olarak ürettikleri metaforlar nelerdir?
2. Bu metaforlar hangi kavramsal kategoriler altında toplanmaktadır?
3. Öğretmen adaylarının milli, manevi ve evrensel değer kavramlarına yönelik ürettikleri tanımlar ve örnekler nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırma nitel araştırma desenlerinden olgubilim (fenomenoloji) modeli doğrultusunda yürütülmüştür. Cropley'e (2002) olgubilim çalışmaları farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olamadığımız olgulara odaklanmaktadır (Akt:Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2016:21). Olgubilim yaklaşımının temelini kişisel tecrübeler oluşturmakta, araştırmacı katılımcıların kişisel tecrübeleri ile ilgilenmekte, bireyin algılamaları ve olaylara yükledikleri anlamları incelemektedir (Baş ve Akturan, 2013:84). Bu çalışmada da her bir öğretmen adayının milli, manevi ve evrensel değer kavramlarına ilişkin öznel olarak ürettikleri metaforlar, tanımlamaları ve örneklemeleri incelenmiştir.

Örneklem / Araştırma grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2017-2018 bahar yarıyılında Kafkas Üniversitesi Eğitim Fakültesi bünyesinde yer alan Anabilim Dallarının 4. sınıflarında öğrenim gören ve araştırmaya gönüllü olarak katılmak isteyen toplam 182 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Ancak bazı öğretmen adaylarının değerler kavramlarına ilişkin olarak ürettikleri metaforlar, metafor kaynağının açıkça belli olmamasından ve metaforun kaynağı ile özellikleri hakkında yetersiz açıklama içerdiğinden değerlendirme sürecine dahil edilmemiştir. Milli değer kavramına ilişkin olarak 154, manevi değere ilişkin 125 ve evrensel değere ilişkin olarak 140 öğretmen adayının ürettikleri metaforlar ve tanımlar çalışma kapsamına alınmıştır. Amaçsal örnekleme yöntemiyle belirlenen araştırmanın çalışma grubunu 4. sınıflarda öğrenim gören öğretmen adayları oluşturmaktadır. Bu grubun belirlenmesindeki amaç, bu adayların hizmet öncesi eğitimlerinin son aşamalarında olmaları nedeniyle, daha fazla sayıda genel kültür, öğretmenlik meslek bilgisi ve alan bilgisi dersleri almaları ve bu derslerin kapsamına serpiştirilmiş olan milli, manevi ve evrensel değerler hakkında diğer öğrenim kademelerindeki öğrencilere göre daha fazla bilgiye sahip olmaları saygıdır. Ayrıca son sınıf öğretmen adayları aldıkları öğretmenlik uygulaması dersleri ile bu değerlere yönelik edindikleri bilgileri ilk ve orta öğretim

kademelerinde, uygulamayı yürüttükleri öğretim kademesindeki derslerin öğretim programına bağlı olarak, kullanabilme imkânına erişmiş olabilmektedirler. Tablo 1’de araştırmının çalışma grubunu oluşturan öğretmen adaylarının demografik bilgileri yer almaktadır.

Tablo 1. Çalışma grubunun demografik bilgileri

Anabilim Dalı	n
Psikolojik Danışma ve Rehberlik (PDR) ABD	27
Fen Bilgisi Eğitimi (FBE) ABD	15
Matematik Eğitimi (ME) ABD	8
Türkçe Eğitimi (TE) ABD	38
Sosyal Bilgiler Eğitimi (SBE) ABD	30
Okulöncesi Eğitimi (OE) ABD	48
Sınıf Eğitimi (SE) ABD	16
TOPLAM	182

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri araştırmacılar tarafından hazırlanmış anket formu kullanılarak toplanmıştır. Form öğretmen adaylarının; kişisel bilgilerinin yer aldığı bir bölüm, “Milli/manevi/evrensel değer .....gibidir; çünkü.....” cümlesini tamamlamaları istenilen bir bölüm ve “Milli/manevi/evrensel değer nedir açıklayınız ve örnekler veriniz” şeklinde düzenlenmiş açık uçlu 3 adet sorunun yer aldığı bir bölüm olmak üzere toplam 3 bölümden oluşmaktadır.

Verilerin Analizi

Araştırmanın amacı doğrultusunda toplanan verilerin analizinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Öğretmen adayları tarafından üretilen metaforların yorumlanması sürecinde sırasıyla üç aşama izlenmiştir.

İlk aşama olan sınıflama aşamasında öğretmen adayları tarafından üretilen metaforların kodlanması için bilgisayar ortamında her bir kavrama (milli, manevi ve evrensel değer kavramına) yönelik alfabetik sıralama listesi oluşturulmuş, metaforlar içerik analizi tekniği ile metaforun kaynağı ve metaforun konusuna katkı sağlayan özellikler ölçütleri açısından tek tek incelenmiştir. Bu inceleme süreci sonucunda; milli, manevi ve evrensel değer kavramlarından her birine ilişkin birden fazla metafor kaynağı belirtilen (örneğin milli değer gelenek ve bu geleneklerin yaşatılması, kullanılması gibidir...), metafor kaynağı olma özelliği taşımayan (örneğin ulusal değer ulusal değerlerimiz gibidir...), metaforun konusuna katkı sağlayacak özelliklerin açıkça belirtilmediği (örneğin manevi değer tutum gibidir; çünkü tutumlarımız manevi değerlerden beslenir) ifadeler elenmiş, bu ölçütlere uygunluğu tespit edilmiş olan milli değer kavramına ilişkin 71; manevi değer kavramına ilişkin 59; evrensel değer kavramına ilişkin ise 67 metafor alfabetik sıralama listesinde yerini almıştır.

Öğretmen Adaylarının Değerlere İlişkin Metaforları

İkinci aşama olan kategori oluşturma aşamasında ise öğretmen adayları tarafından üretilen metaforlar; kaynağı ve metaforun konusuna katkı sağlayan özellikleri açısından nasıl kavramsallaştırıldığı belirlenmesi amacıyla yeniden incelenmiş, benzer özellik taşıyanlar bir araya getirilerek; milli değer kavramına ilişkin 6, manevi değer kavramına ilişkin 8 ve evrensel değer kavramına ilişkin 5 kavramsal kategori oluşturulmuştur.

Üçüncü aşama olan geçerlik ve güvenilirlik aşamasında ise kavramsal kategorileri oluşturulan metaforların, ilgili kategoriye temsil edip etmediklerinin belirlenmesinin tespiti yapılmıştır. Bu amaçla araştırmacılar tarafından bağımsız olarak yürütülen kategori oluşturma aşamasında ortaya çıkan sonuçlar üzerinde görüş birliği sağlanan kategoriler belirlenmiş ve her bir kavrama yönelik güvenilirlik düzeyi tespit edilmiştir. Miles ve Huberman (1994) tarafından geliştirilen (Güvenirlik = görüş birliği / görüş birliği + görüş ayrılığı) formülü kullanılarak yapılan hesaplamada araştırmanın güvenilirlik düzeyinin ortalama olarak .92 olduğu belirlenmiştir. Saban (2009) çalışmasında, nitel çalışmalarda araştırmacı değerlendirmeleri ve uzmanlar arasındaki uyumun %90 ve üzeri olduğu durumlarda istenilen düzeyde bir güvenilirlik sağlanmış olduğunu belirtmektedir. Bu bilgiye göre bu araştırmanın metafor analizi amacıyla yürütülen içerik analizi sonuçlarının güvenilirlik düzeyinin yüksek olduğu söylenebilir.

Araştırmada öğretmen adaylarının 3 adet açık uçlu soruya verdikleri yanıtların da analizi için içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Bu amaçla öncelikle veriler kodlanmış, yapılan kodlamaları belli kategoriler altında toplayacak temalar oluşturulmuş, öğretmen adaylarından toplanan veriler bu temalara göre düzenlenmiştir. Analiz süreci her iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı olarak yürütülmüş, süreç sonucunda araştırmacıların üzerinde görüş birliği sağladıkları kodlar olduğu gibi bırakılmış, görüş birliği sağlanamayanlar ise her iki kodlayıcı tarafından tekrar okunarak ve tartışılarak üzerinde görüş birliği sağlanacak şekilde yeniden düzenlenmiştir. Bu aşamada yürütülen içerik analizinin güvenilirliğini belirlemek için ise yine Miles ve Huberman (1994) tarafından önerilen formül tekrar kullanılmış, araştırmanın güvenilirlik düzeyi ortalama olarak %88 olarak tespit edilmiştir. Araştırmanın bulgular kısmında ise öğretmen adaylarının açık uçlu sorulara verdikleri yanıtlardan doğrudan alıntılar sunulmuştur. Görüşlerin hangi anabilim dalında öğrenim görmekte olan katılımcıya ait olduğunun belirlenmesi amacıyla Tablo 1’de belirtilen kısaltmalar kullanılmıştır.

Bulgular

Bu aşamada araştırmanın alt problemleri doğrultusunda toplanan verilerin analizi sonucunda oluşturulan tablolar sunulmuştur ve katılımcıların açıklamalarıyla veri analizleri daha anlaşılır hale gele getirilmeye çalışılmıştır.

Tablo 2’de araştırmaya katılan öğretmen adaylarının milli değer kavramına ilişkin ürettikleri metaforlar frekans ve yüzde değerleri ile sunulmuştur.

Tablo 2. Milli değer kavramına ilişkin metaforlar, frekans ve yüzde değerler

Metafor adı	f	%	Metafor adı	f	%	Metafor adı	f	%
Ağaç	4	2.5	Evin kolonu	1	0.6	Milliyetçilik	1	0.6
Ahtapot	1	0.6	Evlad	2	1.2	Milli varlık	1	0.6
Aile	11	7.1	Evrensel bir yasa	1	0.6	Mizaç	1	0.6
Akarsu	1	0.6	Geçmiş	1	0.6	Mücevher	1	0.6
Altay tankı	1	0.6	Gelenek	1	0.6	Nefes	2	1.2
Altın	1	0.6	Gökyüzü	2	1.2	Ok	1	0.6
Anadil	1	0.6	Gönül bağı	1	0.6	Özgürlük	2	1.2
Anne	4	2.5	Göz bebeği	1	0.6	Ruh	1	0.6
Aşk	1	0.6	Hafıza	1	0.6	Sağlık	1	0.6
Ayna	4	2.5	Hayat	4	2.5	Sanat	2	1.2
Bayrak	16	10.3	Hazine	1	0.6	Sosyal bilgiler	1	0.6
Benlik	2	1.2	İnsan vücudu	3	1.9	Söz vermek	2	1.2
Binanın yapı taşı	2	1.2	İnsanın duyguları	1	0.6	Su	1	0.6
Birlik	2	1.2	Kalp	4	2.5	Tapu	1	0.6
Bitkinin kökü	1	0.6	Kan bağı	1	0.6	Tarihi eser	1	0.6
Bulunmaz nimet	1	0.6	Karakter	1	0.6	Tarihimiz	2	1.2
Bütünlük	1	0.6	Kişilik	6	3.8	Toplum	6	3.8
Çimento	1	0.6	Kitap	1	0.6	Toprak	2	1.2
Deniz	1	0.6	Kutsal kitap	1	0.6	Türk kültürü	1	0.6
Din	2	1.2	Kültür	3	1.9	Ülke sınırları	1	0.6
Ebeveyn	1	0.6	Kültürel öge	4	2.5	Vatan	13	8.4
Eğitim	1	0.6	Marş	2	1.2	Vatandaşlık görevi	2	1.2
Elmas	1	0.6	Mıknatıs	1	0.6	Vücut uzuvları	1	0.6
Emanet	1	0.6	Milli folklor	1	0.6			

(Toplam %95.4)

Tablo 2 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmen adaylarının milli değer kavramına ilişkin toplam 71 adet geçerli farklı metafor ürettikleri görülmektedir. Öğretmen adayları tarafından sıklıkla tekrar edilen metaforlar; bayrak (f=16), vatan (f=13), aile (f=11), kişilik (f=6) ve toplum (f=6) metaforlarıdır.

Tablo 3’de öğretmen adayları tarafından milli değer kavramına ilişkin olarak üretilen metaforların ortak özellikleri dikkate alınarak oluşturulan kavramsal kategorileri sunulmaktadır.

Öğretmen Adaylarının Değerlere İlişkin Metaforları

Tablo 3. Milli değer kavramına ilişkin olarak oluşturulan kavramsal kategoriler

Kavramsal kategori	f	%	Metafor	Örnek ifadeler
Toplumların var oluş simgeleri	46	29.8	Anadil, bayrak, birlik, marş, ok, özgürlük, toplum, toprak, ülke sınırları, vatan	" <i>Milli değer bayrak gibidir; çünkü bayrak bir ülkenin varlığının ispatıdır.</i> " (SBE 15)
Toplumun bütünlüğü	35	22.7	Ahtapot, aile, anne, aşk, binanın yapı taşı, bütünlük, çimento, din, ebeveyn, evin kolonu, evlat, evrensel bir yasa, gönül bağı, insanın duyguları, kan bağı, mıknaş, sanat, tapu	" <i>Milli değer evlat gibidir; çünkü evlat anneyi, babayı, birbirinden farklı özellikteki aileleri birbirine bağlar. Milli değerler de toplumun fertlerini bağlar.</i> " (PDR 21)
Sahip çıkılması gereken değer	31	20.1	Ağaç, Altay tankı, akarsu, bitkinin kökü, emanet, geçmiş, gelenek, kitap, kutsal kitap, kültür, kültürel öge, milli folklor, milli varlık, milliyetçilik, sosyal bilgiler, söz vermek, tarihimiz, tarihi eser, Türk kültürü, vatandaşlık görevi	" <i>Milli değer kültür gibidir; çünkü kültürümüz nasıl kuşaktan kuşağa aktarılıyor ise milli değerlerimizde bu şekilde mutlak surette korunarak kuşaktan kuşağa aktarılmalıdır</i> " (OÖE 46)
Toplumun devamlılığı	22	14.2	Deniz, eğitim, hafıza, hayat, gökyüzü, göz bebeği, insan vücudu, kalp, nefes, sağlık, su, vücut uzuvları	" <i>Milli değer kalp gibidir; çünkü kalp yaşamın devamlılığı için gereklidir, hayatidir. Milli değer de bir toplumun tarihte varlığını sürdürmesi için gereklidir, hayatidir.</i> " (TE 2)
Toplumlara has özellikler	15	9.7	Ayna, benlik, karakter, kişilik, ruh, mizaç	" <i>Milli değer kişilik gibidir; çünkü nasıl ki herkesin kişiliği farklı ise her toplumun da kendine has kültürel değerleri vardır</i> " (PDR 1)
Elde edilmesi zor bir değer	5	3.2	Altın, bulunmaz nimet, elmas, hazine, mücevher	" <i>Milli değer mücevher gibidir; çünkü her insanın mücevhere ulaşması zordur. Her toplumun da milli değer oluşturması bu değeri kuşaktan kuşağa aktarması zordur.</i> " (TE 25)

(Toplam %99.7)

Tablo 3'e göre araştırmaya katılan öğretmen adaylarının milli değer kavramına ilişkin olarak ürettikleri metaforların 6 adet kavramsal kategori altında toplandığı görülmektedir. Bu kavramsal kategoriler içerisinde en yüksek frekansa sahip kategori "Toplumların var oluş simgeleri" (f=46) kategorisidir. Bu kategori kapsamında öğretmen adayları her toplumun varlığının kanıtı niteliği taşıyan dil, bayrak, bağımsızlık marşı gibi bazı simgelerin olduğunu, bu simgelerin o toplumların asimile olmadıklarının göstergesi olduğunu belirterek milli değerlerin de toplumların varlık simgeleri gibi bir gösterge olduğunu, milli değeri olan toplumların asimile edilmiş toplumlar olmadıklarını düşündüklerini belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarından (OÖE 30) "*Milli değer anadil gibidir; çünkü bir milletin var oluşunun simgesidir.*", (FE 2) "*Milli değer marş gibidir; bir toplumu toplum yapan özelliştir,*

o toplumun var olduğunun göstergesidir, asimile olmadığını kanıtıdır.” diyerek görüşlerini ifade etmişlerdir.

En yüksek frekansa sahip ikinci kategori olan “Toplumun bütünlüğü” kategorisinde ise öğretmen adayları milli değerlerin farklı niteliklere sahip bireyleri bir araya getirerek aralarında bir bağ oluşturduğunu böylelikle toplumun oluştuğunu, toplumsal bütünlüğün sağlandığını ifade etmişlerdir. Bu doğrultuda adaylar tarafından en sık üretilen metafor ise aile (f=11) metaforu olmuştur. Adaylardan biri *“Milli değer aile gibidir; çünkü ailemizi severiz, aile üyelerini birbirine bağlar, milli değerler de toplumun üyelerini birbirine bağlar.”* (ME 7) şeklinde görüş belirtmiştir.

“Sahip çıkılması gereken değer” kategorisi kapsamında öğretmen adayları tarafından en sık üretilen metaforlar; ağaç (f=4) ve kültürel öge (f=4) metaforlardır. Öğretmen adayları genel olarak ağacın büyümesi, gelişmesi, oksijen kaynağı olabilmesi için bakım gerektirdiğini, kültürel öğelerin de oluşması için zamana ihtiyaç olduğunu, emek, yaşanmışlık gerektirdiğini ifade ederek hem ağacın hem de kültürel öğelerin işlevlerini kaybetmemeleri için sahip çıkması gereken varlıklar olduklarını ifade etmişlerdir. Bu doğrultuda milli değerlerin de tıpkı ağaç veya kültürel öge gibi sahip çıkmaya muhtaç olduğunu aksi takdirde zamanla yok olacaklarını belirterek bu kavrama yönelik ağırlıklı olarak ağaç ve kültürel öge metaforlarını üretmişlerdir. Adaylardan biri *“Milli değer ağaç gibidir; çünkü ağaç sulanmazsa kurur, sulanırsa gelişir meyve verir. Milli değer de sahip çıkılırsa kalıcı olur yoksa bakımsız ağaç gibi yok olur.”* (SBE 11) şeklinde düşüncesini belirtmiştir. Ayrıca bu kategori kapsamında adaylar; Altay tankı, bitkinin kökeni, emanet, milli folklor, milli varlık gibi metaforlar da üretmişlerdir.

“Toplumun devamlılığı” kategorisinde, katılımcılar her toplumun tarih sahnesindeki varlıklarını sürdürebilmesi için hem koruyup kollanması hem de zamanla değişmesi gereken kendisine has birtakım milli değerlere ihtiyacı olduğunu ifade etmişler ve bu doğrultuda milli değer kavramına ilişkin kalp, nefes, hayat, sağlık, su vb. yaşamın devamlılığı için gerekli olan kavramları metafor olarak üretmişlerdir. Katılımcılardan biri *“Milli değer nefes gibidir; çünkü milli değerlerden vazgeçmiş insanların ölüden farkı yoktur.”* (SBE 12) diyerek görüşünü açıklamıştır.

Katılımcılar tarafından üretilen metaforların ortak özellikleri dikkate alınarak oluşturulan “elde edilmesi zor bir değer” kategorisinde ise katılımcılar bir toplumun kendisine has milli değerlerini oluşturabilmesi için uzun bir zaman ve çaba sarf gerektiğini, bugün belki o toplumu oluşturan insanlar tarafından fazlaca önemsenmeyen bu değerlerin aslında toplumların tarihini yansıttığını dolayısıyla en az altın, mücevher, elmas kadar kıymetli olduklarını belirtmişlerdir. Bu doğrultuda katılımcılardan (SE 17) *“Milli değer altın gibidir; çünkü altın herkeste bulunmaz, alınması zordur. Milli değerlerinde üretilmesi zordur.”* diyerek görüşünü açıklamıştır.

Öğretmen Adaylarının Değerlere İlişkin Metaforları

Tablo 4’de araştırmaya katılan öğretmen adaylarının manevi değer kavramına ilişkin ürettikleri metaforlar, metaforların frekans ve yüzde değerleri ile sunulmuştur.

Tablo 4. Manevi değer kavramına ilişkin metaforlar, frekans ve yüzde değerler

Metafor adı	f	%	Metafor adı	f	%	Metafor adı	f	%
Ağaç	3	2	Estetik	1	0.7	Namus	2	1.5
Ahlak	3	2	Evlat	4	3	Okyanus	2	1.5
Aile	6	4	Fatih Sultan Mehmet	1	0.7	Özelimiz	1	0.7
Anne	4	3	Geçmiş	1	0.7	Pusula	1	0.7
Anane nasihati	1	0.7	Gelenek	10	8	Rehber	1	0.7
Arkadaş	2	1.5	Gölge	1	0.7	Ruh	4	3
Aşk	1	0.7	Huzur	2	1.5	Sağlık	1	0.7
Atalarımız	2	1.5	İnanç	10	8	Seçimlerimiz	1	0.7
Atasözleri	1	0.7	İnsanın içindeki kuş sesi	1	0.7	Sevgi	11	8.8
Bayrak	4	3	Kalbi duygular	3	2	Su	9	7
Bitki	1	0.7	Kalp	4	3	Saygı	2	1.5
Bukalemun	1	0.7	Kişilik	2	1.5	Toplumsal kural	1	0.7
Bulut	1	0.7	Kişinin özel bir eşyası	1	0.7	Vatan	1	0.7
Çiçek	3	2	Kitap	1	0.7	Vicdan	2	1.5
Çınar	1	0.7	Kokoreç	1	0.7	Yemekten sonra yediğimiz tatlı	1	0.7
Destan	1	0.7	Kur’an-ı Kerim	1	0.7	Yıldız	1	0.7
Devlet	1	0.7	Kutsal	1	0.7	Yol	3	2
Din	1	0.7	Kültür	1	0.7			
Edebi yapıt	1	0.7	Marş	1	0.7			
Ekonomi	2	1.5	Miras	1	0.7			
En sevdiğimiz yemek	1	0.7	Maneviyat	1	0.7			

(Toplam %99.6)

Tablo 4 incelendiğinde araştırmanın çalışma grubunu oluşturan öğretmen adaylarının manevi değer kavramına yönelik toplam 59 adet geçerli ve farklı metafor ürettikleri görülmektedir. Bazı metaforlar ise birden fazla öğretmen adayı tarafından üretilmiş, en fazla üretilen metaforlar; sevgi (f=11), inanç (f=10) ve gelenek (f=10) metaforları olmuştur.

Aşağıda sunulan Tablo 5’de öğretmen adayları tarafından manevi değer kavramına ilişkin olarak üretilen metaforların yer aldığı kavramsal kategoriler gösterilmektedir.

Tablo 5. Manevi değer kavramına ilişkin olarak oluşturulan kavramsal kategoriler

Kavramsal kategori	f	%	Metafor	Örnek ifadeler
Bağlılık	36	28.8	Aile, anne, aşk, evlat, gölge, Fatih Sultan Mehmet, kalbi duygular, vicdan, sevgi, kalp	"Manevi değer aile gibidir; çünkü ailede bir bağlılık vardır, insanlarda manevi değerlere bağlı olarak yaşarlar" (TE 33)
Sahip çıkılması gereken değer	30	24	Ağaç, anane nasihati, atalarımız, atasözleri, bitki, çınar, çiçek, destan, edebi yapıt, ekonomi, geçmiş, gelenek, kültür, miras, namus	"Manevi değer namus gibidir; çünkü milli değerleri benimsemiş bir toplum bunları tıpkı namus gibi korumalı, gelecek nesillere aktarmalıdır." (PDR 25)
Motivasyon kaynağı	15	12	Din, kutsal, inanç, maneviyat, Kur'an-ı Kerim	"Manevi değer inanç gibidir; çünkü inanç gibi ruhumuzu harekete geçirir, yaşamak için bizi besler, güç verir." (TE 27)
Kişiyeye özgü	11	8.8	Bukalemun, en sevdiğimiz yemek, insanın içindeki kuş sesi, kitap, kişilik, kişinin özel bir eşyası, kokoreç, özelimiz, seçimlerimiz, yemekten sonra yediğimiz tatlı	"Manevi değer yemekten sonra yediğimiz tatlı gibidir; çünkü herkesin tatlı zevkleri farklıdır. Herkesin manevi değerleri de kendisine göredir." (SBE 12)
Yaşamsal ihtiyaç	11	8.8	Ahlak, estetik, huzur, saygı, sağlık, su, toplumsal kural	"Manevi değer su gibidir; çünkü hayatta kalabilmek için su nasıl gerekli ise manevi değer de öyledir." (FE 3)
Toplumların var oluş simgeleri	11	8.8	Bayrak, devlet, marş, ruh, vatan	"Manevi değer bayrak gibidir. çünkü; bayrak bir toplumun var olduğunu gösterir. Manevi değer de toplumların varlıklarını sürdürdüklerinin göstergesidir." (SBE 10)
Yaşama yön verme	7	5.6	Arkadaş, pusula, rehber, yol	"Manevi değer rehber gibidir; çünkü yolumuzu her zaman aydınlatır ve iyiye güzele ulaşmamızda bize kılavuzluk eder." (PDR 21)
Sınırsızlık	4	3.2	Okyanus, bulut, yıldız	"Manevi değer okyanus gibidir; çünkü okyanusun ucu bucağı yoktur, manevi değerlerin de sınırı, sayısı yoktur." (SE 10)

(toplam %100)

Tablo 5' incelendiğinde manevi değer kavramına ilişkin olarak üretilen metaforların 8 farklı kavramsal kategoride toplandığı görülmektedir. En yüksek frekansa sahip olan "Bağlılık" kategorisinde (f=36) öğretmen adayları, manevi değerlerin toplumun çekirdeği olarak anılan aileden başlayarak tüm toplumun fertlerini birbirine bağladığını ifade etmişler ve bu kavrama yönelik bağlılığı yansıtan aile, sevgi, evlat, aşk vb. gibi metaforlar üretmişlerdir. Katılımcılardan (OÖE 39) "Manevi değer aşk gibidir.

Öğretmen Adaylarının Değerlere İlişkin Metaforları

aşık olunca bağlanırsın, ayrılmak mümkün olmaz, aşk seni sevdiğin kişiye bağlar. Manevi değerler de milleti birbirine bağlar.” şeklinde görüş belirtmiştir.

Frekans değeri en yüksek olan ikinci kategori “sahip çıkılması gereken değer” (f=30) kategorisidir. Bu kategori kapsamında öğretmen adayları tarafından toplam 15 adet geçerli metafor üretilmiş, en sık üretilen metafor ise gelenek (f=10) metaforu olmuştur. Araştırmaya katılan öğretmen adayları geleneklerimizin kültürel birikim sonucunda oluştuğunu, geçmişten günümüze kadar aktarıldığını ve geleceğe de taşınması gerektiğini, ancak gelecek kuşaklara aktarılabilmesi için geleneklerimize sahip çıkmamız gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu doğrultuda manevi değerlerimizin de geleneklerimiz gibi yüzyılları aşan bir kültürel birikimin ürünü olduğunu ve bu ürünlerin de korunmaya muhtaç olduğunu belirterek, sahip çıkılmayan her manevi değerimizin yok olmaya mahkum olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarından biri “*Manevi değer gelenek gibidir; çünkü geleneklerimiz bizim kültürümüzü temsil eder, sahip çıkılmazsa zamanla yok olur.*” (OÖE 4) şeklinde konuya ilişkin görüşünü belirtirken bir diğer aday ise “*Manevi değer atalarımız gibidir; çünkü atalarımız bize ait bizi biz yapan kişilerdir. Manevi değerler de toplumumuza ait öğelerdir, bizi biz yapar korunmalı, sahip çıkılmalıdır.*” (OÖE 23) şeklinde düşüncesini açıklamıştır.

Öğretmen adayları tarafından sıklıkla metafor üretilen diğer bir kategori ise “motivasyon kaynağı” kategorisidir. Katılımcı öğretmen adayları manevi değerlerin insanların hayata olan bağlılıklarını arttırdıklarını, yaşamak için adeta bir motivasyon kaynağı olduklarını, bu değerler sayesinde yaşama sevinçlerini, umutlarını kaybetmediklerini ifade etmişlerdir. Bu doğrultuda adaylardan (PDR 23) “*Manevi değer din gibidir; çünkü din bize yaşama umudu verir manevi değer de din gibi yaşama umudu, motivasyonu verir, hayata emin adımlarla yürümeyi sağlar.*” şeklinde görüş belirtmiştir.

“Kişiye özgü” kategorisinde frekans değeri en yüksek olan metafor kişilik (f=2) metaforudur. Adaylar kişiliğin bireyden bireye büyük farklılıklar gösterdiğini, aynı anne ve babadan dünyaya gelen kardeşlerin dahi farklı kişilik özellikleri olduğunu, manevi değerlerin yazılı olmaması nedeni ile tıpkı kişilik gibi bireyden bireye değiştiğini ifade etmişlerdir. Katılımcılardan (TE 43) “*Manevi değer kişilik gibidir; çünkü kişilik demek insanların duygu, düşünce ve hislerindeki farklılık demektir. Manevi değerler de bu farklılık içerisindedir.*” şeklinde görüş belirtmiştir. Ayrıca bu kategori kapsamında katılımcılar tarafından yukarıda ifade edilen açıklama doğrultusunda “*bukalemun, kişinin özel bir eşyası, özelimiz, seçimlerimiz vb*” metaforlar da üretilmiştir. (SBE 4) “*Milli değer özelimiz gibidir; çünkü özelimiz adı üstünde bize hastır. Herkesin özeli farklıdır. Herkesin manevi değeri de farklıdır.*” diyerek görüşünü açıklamıştır. “Kişiye özgü” kategorisi ise eşit frekans değerine sahip olan “yaşamsal ihtiyaç” kategorisinde ise öğretmen adayları manevi değerlerin su, sağlık, saygı, huzur, toplumsal kurallar gibi insanların yaşamsal ihtiyacı olduğunu düşündüklerini belirterek metafor üretmişlerdir. Adaylardan biri

“Manevi değer huzur gibidir; çünkü huzur yaşamak için adeta bir ihtiyaçtır. İnsanlar huzur olmadan ne kadar yaşayabilirler ki!” (SBE 21) diyerek görüş belirtmiştir.

“Toplumların var oluş simgeleri” kategorisinde katılımcılar milli değerler gibi manevi değerlerin de toplumların var oluşlarını, asimile olmadıklarını gösteren bir simge olduklarını ifade etmişler ve bu kapsamda bayrak, devlet, marş, ruh ve vatan metaforlarını üretmişlerdir. Öğretmen adaylarından (TE 31) “Manevi değer devlet gibidir; çünkü devlet varsa o toplumda var demektir. Manevi değer varsa o toplumun bir araya gelmesini sağlayan, varlığını sağlayan halk var demektir, toplum var demektir.” diyerek görüş açıklamıştır.

Tablo 6’da öğretmen adaylarının evrensel değer kavramına yönelik olarak ürettikleri metaforlar frekans ve yüzde değerleri ile sunulmuştur.

Tablo 6. Evrensel değer kavramına ilişkin metaforlar, frekans ve yüzde değerler

Metafor adı	f	%	Metafor adı	f	%	Metafor adı	f	%
Adalet	1	0.7	Gerçeğe saygı	1	0.7	Oksijen	1	0.7
Ahlak	2	1.4	Gökkuşağı	1	0.7	Okyanus	2	1.4
Aşk	3	2.1	Gökyüzü	6	4.2	Ortak dil	1	0.7
Ateş	1	0.7	Güneş	4	2.8	Ortak ilgi	2	1.4
Atmosfer	2	1.4	Hayat	5	3.5	Ölüm	2	1.4
Baba	1	0.7	Hava	2	1.4	Özgürlük	1	0.7
Barış	2	1.4	Hukuk	1	0.7	Para	2	1.4
Bayrak	2	1.4	Işık	1	0.7	Puzzle	3	2.1
Bebek	1	0.7	İdealizm	1	0.7	Ruh	1	0.7
Besin	4	2.8	İnsanın özü	1	0.7	Saygı	4	2.8
Beyin	2	1.4	İnsani duygular	1	0.7	Sevgi	3	2.1
Bilgi	1	0.7	İnsanlık	4	2.8	Su	6	4.2
Coğrafya	1	0.7	İskelet	1	0.7	Şemsiye	1	0.7
Çocukluk	1	0.7	Karşılıklı etkileşim	1	0.7	Tarih	1	0.7
Dayanışma	1	0.7	Kitap	1	0.7	Tek vücut	1	0.7
Deniz	2	1.4	Köprü	1	0.7	Taş	1	0.7
Devlet	1	0.7	Kültür	1	0.7	Trafik işaretleri	1	0.7
Din	2	1.4	Medeniyet	1	0.7	Toplum	3	2.1
Dünya	23	16.4	Müzik	2	1.4	Toprak	2	1.4
Eşitlik	1	0.7	Nehir	1	0.7	Vatan	2	1.4
Felsefenin en güzel yönü	1	0.7	Normlar	1	0.7	Yaşama hakkı	1	0.7
Fener	1	0.7	Objektiflik	1	0.7			

Öğretmen Adaylarının Değerlere İlişkin Metaforları

Fizyolojik ihtiyaçlar	1	0.7	Okul	2	1.4			
-----------------------	---	-----	------	---	-----	--	--	--

(Toplam %97.6)

Tablo 6'ya göre araştırmaya katılan öğretmen adaylarının evrensel değer kavramına ilişkin olarak 67 adet geçerli metafor üretmişlerdir. Adaylar tarafından sıklıkla üretilen metaforlar ise; dünya (f=23), gökyüzü (f=6) ve su (f=6) metaforları olmuştur.

Aşağıda sunulan Tablo 7'de evrensel değer kavramına yönelik olarak öğretmen adayları tarafından üretilen metaforların kavramsal kategorileri yer almaktadır.

Tablo 7. Evrensel değer kavramına ilişkin olarak oluşturulan kavramsal kategoriler

Kavramsal kategori	f	%	Metafor	Örnek ifadeler
Tüm dünya toplumları için ortak değer	82	58.5	Adalet, aşk, ateş, atmosfer, baba, bebek, coğrafya, çocukluk, dayanışma, deniz, din, dünya, gerçeğe saygı, güneş, gökkuşağı, gökyüzü, idealizm, insanlık, insani duygular, insanın özü, karşılıklı etkileşim, kültür, müzik, nehir, tarih, trafik işaretleri, taş, okyanus, ortak ilgi, ölüm, sevgi, toplum	"Evrensel değer çocukluk gibidir. çocukluk hangi ülkede olursak olalım saflığın, temizliğin simgesidir. Evrensel değerler de hangi ülkede olursak olalım herkes için ortaktır." (PDR 12)
Yaşamsal ihtiyaç	22	15.7	Su, besin, hava, oksijen, hayat, fizyolojik ihtiyaçlar, beyin	"Evrensel değer besin gibidir; çünkü besin almadan yaşamımızı devam ettiremeyiz, yemek bir ihtiyaçtır. Bu değerlerde insanlar için gereklidir." (SBE 25)
Kültürler arası bağ kurma	19	13.5	Ahlak, eşitlik, felsefenin en güzel yönü, hukuk, iskelet, köprü, medeniyet, normlar, objektiflik, puzzle, ruh, şemsiye, tek vücut, toprak, yaşama hakkı	"Evrensel değer köprü gibidir; çünkü milletler arası ve toplumlar arası bağ kurarak aralarındaki ilişkileri düzenler." (TE 5)
Ülke sembolü	11	7.8	Vatan, özgürlük, bayrak, barış, ortak dil, para, devlet,	"Evrensel değer bayrak gibidir; bayrak ülkemizi temsil eder, evrensel değerler de toplumların varlığını temsil eder." (SE 5)
Yol gösterici	6	4.2	Işık, fener, kitap, okul, bilgi	"Evrensel değer fener gibidir; yolumuzu aydınlatır." (OÖE 27)

(toplam:%99.7)

Tablo 7'ye göre öğretmen adayları tarafından evrensel değer kavramına yönelik olarak üretilen 67 metafor, toplam 5 kavramsal kategoride toplanmaktadır. Bu kategoriler içerisinde frekansı en yüksek olan kategori ise "tüm dünya toplumları için ortak değer" kategorisidir. Bu kategori kapsamında katılımcılar, evrensel değerleri farklı kültürlerin ortak değerleri olarak nitelendirerek dünya, deniz, adalet, insanlık, kültür, müzik vb. metaforlar üretmişlerdir. Adaylar tarafından bu kategori içerisinde en sık üretilen metafor ise dünya (f=23)metaforu olmuştur. Katılımcılardan biri "Evrensel değer dünya

gibidir; çünkü dünya tüm insanlık için ortaktır. Benim dünyam diye bir açıklama olamaz evrensel değerler de tüm kültürler için ortaktır." (OÖE 19) şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Öğretmen adayları tarafından en fazla metafor üretilen (f=15) diğer kategori ise "kültürler arası bağ kurma" kategorisidir. Bu kapsamda genel olarak adaylar evrensel değerlerin farklı kültürleri bir araya getirerek kültürler arası birliktelik oluşturma gibi bir işlevi olduğunu ifade etmiş ve bu doğrultuda metaforlar üretmişlerdir. Tablo 6 incelendiğinde bu kategori kapsamında en sık üretilen metaforun puzzle (f=3) olduğu görülmektedir. Adaylardan biri "*Evrensel değer puzzle gibidir; çünkü puzzlenin amacı parçaları birleştirerek bütüne ulaşmaktır. Evrensel değer de amacı değişik kültürleri bir araya getirmektir.*" (SE 12) şeklinde düşüncesini ifade etmiştir.

"Yaşamsal ihtiyaç" kategorisinde ise katılımcılar dil, din, ırk ayrımı gözetmeksizin dünya genelinde insanların temel yaşamsal ihtiyaçları olduğunu ve bu ihtiyaçların giderilebilmesi için evrensel değerlere gereksinim duyulduğunu ifade etmişlerdir. Bu doğrultuda da evrensel değer kavramına ilişkin insanların temel yaşamsal ihtiyaçları olan su, besin, hava, oksijen vb. metaforlar üretmişlerdir. "Yaşamsal ihtiyaç" kategorisi kapsamında adaylar tarafından en sık üretilen metafor ise su (f=6) metaforu olmuştur. Katılımcılardan biri "*Evrensel değer su gibidir; çünkü tüm insanlık nasıl ki her ne olursa olsun suya ihtiyaç duyarsa toplumlar milletler de evrensel değerlere ihtiyaç duyarlar.*" (SBE 22) diyerek görüş belirtmiştir.

Öğretmen adayları tarafından üretilen metaforların ortak özellikleri dikkate alınarak oluşturulan "ülke sembolü" kategorisinde ise katılımcılar, ortak değer kategorisine karşıt olarak, evrensel değerlerin farklı kültürlerin ortak değerleri olmadığını, her kültürün kendisine has değerleri olduğunu ancak bu değerlerin o kültür içerisinde yer alan tüm alt kültürler için geçerli olduğunu ifade etmişlerdir. Bu doğrultuda görüş belirten öğretmen adayları bayrak, vatan, dil, para vb. metaforlar üretmişlerdir. Tablo 6 incelendiğinde adaylar tarafından üretilen bu metaforların sıklıklarının da hemen hemen eşit olduğu (bayrak f =2; vatan f=2; barış f=2; para f=2) görülmektedir. Adaylardan (FE 2) "*Evrensel değer bayrak gibidir; çünkü bayrak her ülkenin kendisine ait bir değeridir ve bizim simgemiz olan Türk bayrağı uğruna binlerce canın feda edilmesi ile alınmıştır. Her ülkenin bayrağı kendi milleti için geçerlidir. Her ülkenin evrensel değeri de kendi halkı için anlamlıdır.*" şeklinde görüş açıklarken benzer şekilde (OÖE 43) ise "*Evrensel değer ortak dil gibidir; her ülkenin kendi toplumu için geçerli olan ortak dili farklıdır. Türkiye'de ortak dil Türkçe, ABD'de İngilizce. Evrensel değer de her ülke için dil gibi farklılık gösterebilir.*" diyerek görüş belirtmiştir.

Tablo 8. Tabloda araştırmaya katılan öğretmen adaylarının "Sizce milli değer nedir açıklayınız ve milli değerlerimize örnekler veriniz." ifadesine yönelik görüşleri yer almaktadır.

Kategoriler	Kodlar	f	%	Örnekler	f
		120	78	Bayrak	54
				Vatan	48

Öğretmen Adaylarının Değerlere İlişkin Metaforları

Değerler bütünü olarak milli değer	Bir toplumun sahip olduğu maddi ve manevi değerler bütünüdür.	12	7.8	Milli marş	36
				Milli bayramlar	34
				Mustafa K.Atatürk	33
				Millet sevgisi	27
				Dil	21
				Alfabe	14
				Gelenekler	11
				Askerlik	5
				El sanatları	3
				Çiğköfte	1
				Çini	1
				Devlet	1
				Divan-ı Lugatit Türk	1
				Bir toplumun tarihini oluşturan kültürel öğelerin bütünüdür.	12
Bayrak	4				
İstiklal marşı	2				
Dil	2				
Vatan sevgisi	1				
Destanlarımız	1				
Düğünler	1				
Yerel kıyafetler	1				
Ozanlarımız	1				
Yemek kültürümüz	1				
Güreş, cirit ve at oyunu	1				
Bağlılığın göstergesi olarak milli değer	Toplumun vatanına bağlılığını yansıtan değerlerdir.	11	7.1	Vatan sevgisi	4
				Askere gitmek	4
				Bayrak	3
				İstiklal marşı	3
				Orta Asya Hun Devleti	1
	Toplumun millet olma bilinci sonucunda ortaya çıkan değerlerdir.	5	3.2	Atatürk sevgisi	3
				Bayrağımız	3
				Cumhuriyet bayramı	2
				Tarihimiz	1
Saygınlık göstergesi olarak milli değer	Bir toplumun diğer toplumlara karşı saygınlığını attıran değerlerdir.	3	1.9	Aziz Sançar	1
				Milli sporcularımız, yazarlarımız ve sanatçılarımız	2
Toplumların var olu simgesi olarak milli değer	Toplumların varlığını gösteren değerlerdir.	3	1.9	Bayrak	2
				İstiklal marşı	2
				Bağımsızlık	2
				19 Mayıs	1
				29 Ekim	1

(Toplam %100)

Tablo 8 incelendiğinde katılımcıların milli değer kavramına yönelik ürettikleri tanımların 4 kavramsal kategoriye ayrıldığı, frekansı en yüksek olan kategorisinin ise “değerler bütünü olarak milli değer” (f=132) kategorisi olduğu görülmektedir. Bu kategori kapsamında katılımcılar milli değer kavramını genel olarak her millerin kendisine özgü sahip olduğu değerler bütünü şeklinde tanımlamışlar ve bu kavrama yönelik sıklıkla bayrak (f=54), vatan (f=48), marş (f=36) örneklerini

vermişlerdir. Katılımcılardan biri *“Milli değer belirli bir topluma ait olan değerdir. Örneğin bayrak, milli ve dini bayramlar gibi.”* (SE 11) şeklinde görüş açıklarken bir diğer katılımcı ise *“Milli değer bir milletin kendine ait olan koruduğu saygı duyduğu değerdir. Örneğin bayrak, devlet, marş gibi.”* (ME 7) diyerek düşüncesini belirtmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının ürettikleri tanımların ortak özelliklerine göre oluşturulan bir diğer kavramsal kategori ise *“bağlılığın göstergesi olarak milli değer”* kategorisidir. Bu kapsamda adayların görüşleri *“toplumun vatanına bağlılığını yansıtan değer”* ve *“toplumun millet olma bilinci sonucunda ortaya çıkan değer”* olmak üzere iki kod altında toplanmaktadır. *“Toplumun vatanına bağlılığını yansıtan değer”* kodu kapsamında öğretmen adayları milli değerlerin bir toplumun vatan sevgisi sonucunda ortaya çıktığını ve bu sevginin devamlılığı neticesinde ise korunup yaşatıldığını ifade etmektedirler. Katılımcılardan (PDR 19) *“Milli değer toplumun yaşadığı yeri yani vatanını yansıtan ve bu vatan toprağına bağlılığını ifade eden değerdir. Örneğin; vatan, marş, millet sevgisi.”* diyerek düşüncesini ifade etmiştir. *“Toplumun millet olma bilinci sonucunda ortaya çıkan değer”* kodu kapsamında ise katılımcı öğretmen adayları milli değerlerin belirli bir coğrafi bölgeyi yurt edinmiş olan insanların bir araya gelerek, aralarında bir bağ oluşturarak, bir millet olma bilinci sonucunda zamanla ortaya çıkan değerler toplamı olduğunu ifade etmişlerdir. Bu kapsamda adaylardan (OÖE 16) *“Milli değer bir bölgede yaşayan toplumun millet olmaları, birbirine kenetlenmeleri ve milletçe değer oluşturmalarını yansıtır. Örneğin; milli bayramlar, (Cumhuriyet bayramı gibi), Mustafa Kemal Atatürk milli değerlerimizdir.”* diyerek görüş belirtmiştir.

Tablo 8 incelendiğinde katılımcılardan üçünün (f=3) beklenen tanımlardan farklı olarak milli değer kavramına yönelik *“saygınlık göstergesi”* ifadesini kullandıkları görülmektedir. Katılımcılar, milli değerleri bir milletin diğer milletler arasında saygınlığını attıran bir faktör olduğunu düşündüklerini belirtmişler ve bu düşünce doğrultusunda milli değer kavramına ilişkin olarak Aziz Sançar, milli sporcularımız, yazarlarımız ve sanatçılarımız örneklerini sunmuşlardır. Örneğin (SE 13) *“Milli değer bir milletin sahip olduğu, diğer milletler arasındaki saygınlığını arttırabilecek kültürel öğelerdir. Örneğin Aziz Sançar gibi.”*

Tablo 9. Tabloda katılımcı öğretmen adaylarının *“Sizce manevi değer nedir açıklayınız ve manevi değerlerimize örnekler veriniz.”* ifadesine yönelik görüşleri yer almaktadır.

Kategoriler	Kodlar	f	%	Örnekler	f
Değerler bütünü olarak manevi değer	Toplumsal olarak paylaşılan değerler toplamıdır.	79	63.2	Geleneklerimiz	65
				Dil	59
				Bayrak	55
				İstiklal marşı	51
				Yemek kültürü	50

Öğretmen Adaylarının Değerlere İlişkin Metaforları

				Bayramlarımız	45
				Büyüklerle saygı	41
				Küçüklerle sevgi	41
				İnanç	38
				Saygı	27
				Vatan sevgisi	18
				Hasta ziyareti	11
				Nişanlanmak	5
				Ahlak	3
				El işi ürünler	2
				Havyan sevgisi	1
				Hitap şeklimiz	1
	Kuşaktan kuşağa atılan kültürel değerlerdir.	20	16	Büyüklerle saygı	18
				Küçüklerle sevgi	18
				Misafirperverlik	17
				Bayram ziyaretleri	17
				Düğünlerimiz	10
				Hacivat-karagöz	6
				Türkülerimiz	4
Dini inanışlardan kaynağını alan değer olarak manevi değer	İnsanların inançlarını yansıtan değerler toplamıdır.	14	11.2	Dini bayramlar	14
				Hadis	13
				İslam	6
				Kur'an-ı kerim	4
Kişisel özellik sergileyen değerler bütünü olarak manevi değer	Kişinin inançlarını, düşüncelerini, duygularının yansıtan değerler toplamıdır.	9	7.2	Önemli olan eşyalarımız	8
				Yardımlaşmak	5
				Dede yadigarı bir saat	1
				Ahlaki ilkeler	1
Bağlılığın göstergesi olarak manevi değer	Toplumun vatanına bağlılığını yansıtan değerlerdir.	3	2.4	Bayrak	2
				Toprak bütünlüğü	2
				İstiklal marşı	1
				Vatan	1

(toplam %100)

Tablo 9'a göre öğretmen adayları tarafından manevi değer kavramına yönelik olarak üretilen tanımların ortak özellikleri dikkate alındığında, adayların tanımlarının 4 kategoriye ayrıldığı görülmektedir. Bu kategoriler içerisinde en yüksek frekansa sahip olan kategori ise, Tablo 8'de belirtilen milli değer kavramına yönelik oluşturulan kavramsal kategoriler listesinde olduğu gibi, "Değerler bütünü olarak manevi değer" kategorisi, bu kapsamda sıklıkla verilen örnekler ise geleneklerimiz

(f=65), dil (f=59), bayrak (f=55), istiklal marşı (f=51)'dir. Öğretmen adayları manevi değerlerin bir topluma ait değerler bütünü olduğunu, bu değerlerden bazılarının kültürel değer özelliği taşıdığını ve kuşaktan kuşağa aktarıldığını ifade etmişlerdir. Adaylardan (SBE 6) *“Manevi değer sadece o toplumun üyeleri tarafından benimsenen bütündür. Örneğin geleneklerimiz sadece bizim tarafımızdan benimsenir. Türk geleneklerini başka toplumlar kolaylıkla benimsemezler.”*; (TE 20) *“Manevi değer bir toplumda insanların kültürel birikimleri sonucunda oluşan ve geçmişten geleceğe taşınan değerlerdir. Örneğin bayram ziyaretleri, misafirperverlik, büyüklere saygı, küçüklere sevgi gibi.”* şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir. Ancak tabloda dikkat çeken nokta öğretmen adaylardan bazılarının manevi değer kavramına yönelik olarak vermiş oldukları büyüklere saygı ve küçüklere sevgi gibi değerleri kültürel değer kapsamında ele aldıkları ve bu değerlerin geçmişten geleceğe taşındığını belirtmeleri (f=48) bazı adayların ise bu değerleri toplumsal değer kapsamında ele aldıklarıdır (f=82). Adaylardan (TE 42) *“Manevi değer toplumlara ait her toplumun kendi vatandaşları için geçerli olan ortak değerlerdir. Örneğin büyüklere saygı, küçüklere sevgi, hayvan sevgisi, bizim toplumumuz için geçerli olan manevi değerlerdir.”*; (TE 4) *“Manevi değer bir toplumu ayakta tutan kültürel değerlerdir, bu değerler de toplumun devamlılığı için gelecek nesillere aktarılır. Örneğin büyüklere saygı duymak, küçüklere sevgi gösterisinde bulunmak bizim için bir kültürel değer aynı zamanda da manevi değerler. Biz bu değeri kollar, sonraki nesillere de masallar, destanlar yolu ile aktarırız.”* diyerek büyüklere saygı ve küçüklere sevgi kavramlarını farklı kategorilerde manevi değer kapsamında ele aldıklarını belirtmişlerdir.

“Dini inanışlardan kaynağını alan değer olarak manevi değer” kategorisinde ise araştırmaya katılan öğretmen adaylarının %11'i manevi değerlerin yaşadığımız dünya ve gün içinde uğraştığımız dünyevi işler ile ilgili olmadığını, bu değerlerin daha çok insanların dini inanışlarından kaynaklandığını ifade etmişlerdir. Bu kategori kapsamında adaylardan biri *“Manevi değer maddi dünya ile hiçbir ilgisi olmayan toplumun inancını yansıtan değerlerdir. Manevi değerlerimiz; dini bayramlar, kutsal kitabımız olan Kur'an-ı Kerim...”* (OÖE 42) diyerek düşüncesini ifade etmiştir.

“Kişisel özellik sergileyen değerler bütünü olarak manevi değer” kategorisinde ise öğretmen adaylarının %7'si manevi değer kavramının kişiye göre farklılık gösterdiğini, bir kişi için manevi değer özelliği taşıyan öğelerin başka bir kişi için hiçbir şey ifade etmeyebileceğini düşündüklerini belirtmişlerdir. Bu kategori kapsamında sıklıkla verilen örnek ise önemli olan eşyalarımız (f=8) örneğidir. Adaylardan (SBE 3) görüşünü şöyle belirtmiştir: *“Manevi değer kişiye ait olan o kişi için anlamlı olan değerler toplamıdır. Örneğin dede yadigarı bir saat. Bu saat benim için manevi değer özelliği gösterirken başkası için anlam taşımaz.”*

Manevi değer kavramına yönelik tanım yapan az sayıdaki öğretmen adayı (f=3), bu kavramın milli değer kavramında olduğu gibi bağlılığın göstergesi olduğunu, toplumun vatanına bağlılığını yansıttığını ifade etmiş, kavrama yönelik olarak bayrak (f=2), istiklal marşı (f=1) ve vatan (f=1) gibi

Öğretmen Adaylarının Değerlere İlişkin Metaforları

örnekler sunmuştur. Adaylardan (ME 7) “Manevi değer vatanımıza olan vazgeçilmez sevdamızı yansıtan değerdir. Bayrak, istiklal marşı gibi.” şeklinde görüş belirtmiştir.

Tablo 10. Tabloda “Sizce evrensel değer nedir açıklayınız ve evrensel değerlerimize örnekler veriniz.” ifadesine yönelik olarak araştırmaya katılan öğretmen adaylarının görüşleri yer almaktadır.

Kategoriler	Kodlar	f	%	Örnekler	f
Değerler bütünü olarak evrensel değer	Tüm dünya toplumları için paylaşılan değerler toplamıdır.	133	95	Eşitlik	124
				Adalet	103
				Saygı	101
				Barış	98
				Yalan söylememek	85
				Hırsızlık yapmamak	81
				İnsan hakları	73
				Hoşgörü	70
				Demokrasi	70
				Çocuk hakları	66
				Kadın hakları	61
				Müzik	54
				Dil	47
				Huzur	45
				Evrensel ahlak ilkeleri	40
				Dürüstlük	34
				Yaşama hakkı	27
				Sanat	22
				İnanç	14
				Küresel ısınma	13
Marşlar	9				
Barınma hakkı	1				
Kuşaktan kuşağa atılan kültürel değerlerdir.	2	1.4	Tarihi binalar	2	
			Müzikler	1	
Toplumların var oluşlarını simgesi olarak evrensel değer	Toplumların varlığını gösteren değerlerdir.	4	2.8	Bayrak	2
				İstiklal Marşı	2
				Dil	1
Saygınlık göstergesi olarak evrensel değer	Toplumların dünya genelinde saygınlığını arttıran değerleridir.	1	0.8	Aziz Sancar, Orhan Pamuk	1

(Toplam %100)

Tablo 10 incelendiğinde katılımcı öğretmen adayları tarafından evrensel değer kavramına yönelik olarak yapılan tanımlamaların 3 kategori altında toplandığı ve frekansı en yüksek kategorinin “değerler bütünü olarak evrensel değer” kategorisi olduğu görülmektedir. Bu kapsamda öğretmen adayları, evrensel değerlerin tüm dünya toplumları için ortak ve geçerli olan değerler olduklarını dolayısıyla bu değerlerin uluslar arası bir nitelik kazandığını ve tüm insanlığı ilgilendirdiğini ifade etmişlerdir. Bu kategori kapsamında adaylardan bazıları ise (f=2) evrensel değerlerin tıpkı milli ve manevi değerler gibi tarihi bir birikim sonucuna ortaya çıktığını ve tüm toplumlar için ortak kültürel değerler olarak korunup gelecek nesillere aktarıldığını ifade etmişlerdir. Adaylardan (PDR 7) “*Evrensel değer bütün milletler için ortak olan değerlerdir. Örneğin saygı, çocuk hakları, kadın hakları gibi.*”; (FE 2) ise “*Bize geçmiş milletlerden kalan bizden de gelecek nesillere kalacak olan korunması gereken kültürel değerlerdir. Örneğin tarihi binalar, müzikler...*” diyerek görüş açıklamışlardır.

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarından 4’ü ise (f=4), evrensel değerlerin milli değerler gibi toplumların tarih sahnesindeki varlığının kanıtı olduklarını ifade etmişler ve her toplumun varlığını simgeleyen faktörlerin kendi toplumu için evrensel bir değer olduğunu ifade etmişlerdir. Adaylardan (FE 6) düşüncesini şöyle belirtmiştir: “*Evrensel değer tüm dünyadaki milletleri birbirinden ayıran o milletin var olduğunu gösteren sadece o millerin üyelerine has olan o açıdan evrensel olan değerlerdir. Bayrak, istiklal marşı, gibi.*” Adaylardan sadece 1’i ise evrensel değer kavramını uluslar arası alanda saygınlık göstergesi olarak ele almış ve bu kavrama ilişkin Aziz Sancar ve Orhan Pamuk örneklerini sunmuştur.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından 2017 tarihinde güncellenen Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri’nde, “Tutum ve Değerler” yeterlik alanı kapsamında “Milli, Manevi ve Evrensel Değerler” başlığı altında bir öğretmenin milli, manevi ve evrensel değerleri gözetmesi gerektiği ifadesi açıkça belirtilmiştir. Öğretmenin bu değerleri gözetebilmesi için şüphesiz öncelikle bu değerlerin ne olduğu ve nasıl gözetilmesi gerektiği konusunda fikir sahibi olmaları gereklidir. Dolayısıyla öğretmen adaylarının hizmet öncesi eğitim süreçlerinde milli, manevi ve evrensel değerler kavramlarını nasıl algıladıkları ve tanımladıklarını belirlemek, bu yeterlik alanı kapsamında geleceğin öğretmenlerinin mevcut düzeyi hakkında öğretmen eğitimcilerine bilgi sunmak ve öğretmen adaylarının da kendilerini bu konuda kısmen de olsa değerlendirmelerine fırsat tanımak amacıyla önem taşımaktadır. Bu amaçla yürütülen çalışmanın sonucunda, araştırmaya katılan 182 öğretmen adayından; 154’ünün milli değer kavramına ilişkin geçerli 71 adet, 125’inin manevi değer kavramına ilişkin geçerli 59 adet, 140’ının ise evrensel değer kavramına ilişkin geçerli 67 adet metafor ürettikleri tespit edilmiştir. Katılımcı öğretmen adaylarının milli değer kavramına yönelik olarak en sık ürettikleri metaforun ise “bayrak” olduğu belirlenmiştir. Adaylar bayrağın bir toplumun dünya üzerindeki varlığının simgesi olduğunu, bayrağın

Öğretmen Adaylarının Değerlere İlişkin Metaforları

gökyüzünde dalgalandığı sürece o toplumun da, o toplumsal birliği oluşturan devletin de var olduğunu ifade etmişlerdir. Milli değerlerin de bayrak gibi toplumların varlık sembollerinden olduğunu bu değerlerden yoksun olan toplumların ise asimile olduklarını yani bayraklarını, devletlerini kısaca tarih sahnesindeki varlıklarını yitirdiklerini belirtmişlerdir. Araştırmadan elde edilen bu sonuç araştırmacılar için beklenen bir sonuçtur. Çünkü Özkan ve Taşkın (2014)'ında belirttiği gibi vatan, bayrak, millet, milli marş, dil bizim toplumumuz gibi birçok toplumda küçük yaşlardan itibaren bireylere kavratılan, üzerinde uzun yıllar önemle durulan kavramlardır. Vatana bağlılık, vatan sevgisi gibi değerler bayrak, marş, toprak, ülke sınırları gibi sembollerle kazandırılmaya çalışılan önemli değerlerdendir. Bu kapsamda Tezcan (1974; Akt:Arslanoğlu, 2005) da kahramanlık, yurtseverlik, toprağa bağlılık gibi değerlerin Türklerin olumlu değerleri arasında olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca Karaçanta (2013) tarafından yürütülen çalışmada da, bu araştırmadan elde edilen bulgulara benzer olarak, öğretmen adaylarının milli değer kavramına yönelik olarak en çok ürettikleri metaforun bayrak metaforu olduğu tespit edilmiştir. Selanik- Ay ve Kurtdeğede-Fidan (2013)'ın çalışmasında öğretmen adaylarından bazılarının kültürel miras kavramına yönelik "vatanseverlik" metaforunu ürettikleri ve bu metaforun da "ulusal değerler" kategorisi altında yer aldığı görülmektedir. Bu araştırmada adayların milli değer kavramına yönelik olarak; birlik, bütünlük, geçmiş, tarihimiz, tarihi eser, kültürel öge, toplum, gelenek, kültür, milli varlık, milli folklor gibi metaforlar da ürettikleri tespit edilmiştir. Dolayısıyla katılımcıların büyük çoğunluğunun milli değeri toplumun varlığının, bütünlüğünün, devamlılığının sürdürülmesi için gerekli olan değerler olarak gördükleri söylenebilir. Nitekim adayların milli değer kavramına yönelik üretmiş oldukları tanımlar ve örnekler de bu yorumu destekler niteliktedir. Adayların yaklaşık %85'i milli değeri "değerler bütünü" olarak tanımlamış ve bu değerlerin bir toplumun sahip olduğu maddi ve manevi değerler olduğunu, kültürel bir birikim sonucunda ortaya çıktığını ve yaşatılarak korunması gerektiğini ifade etmiştir.

Araştırmanın sonucunda, katılımcı öğretmen adaylarının milli değer kavramına yönelik ürettikleri metaforların 6 adet kavramsal kategori altında toplandığı tespit edilmiştir. Bu kavramsal kategoriler; toplumların var oluş sembelleri, toplumun bütünlüğü, sahip çıkılması gereken değer, toplumun devamlılığı, toplumlara has özellikler, elde edilmesi zor değer kategorileridir. Bu kategorilerden bazıları Karaçanta (2013)'nın öğretmen adaylarının milli değer kavramına yönelik üretmiş oldukları metaforların incelendiği çalışmasının sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Bu araştırmada üretilen "toplumların var oluş sembelleri" kategorisi Karaçanta (2013)'nin çalışmasında "kimlik olarak milli değer" kategorisi ile; "toplumun bütünlüğü" kategorisi ise "toplumun birlikteliği olarak milli değer" kategorisi ile örtüşmektedir. Bu sonuç, öğretmen adaylarının milli değer kavramı için genel olarak benzer metaforlar ürettikleri ve dolayısıyla bu kapsamda yürütülen araştırmalarda da benzer kavramsal kategorilerin ortaya çıktığı şeklinde yorumlanabilir.

Bu araştırmanın sonucunda adayların milli değer kavramına ilişkin olarak ürettikleri tanımların ise; değerler bütünü olarak, bağlılığın göstergesi olarak, saygınlık göstergesi olarak, toplumların var oluş simgesi olarak milli değer olmak üzere 4 kategoriye ayrıldığı tespit edilmiştir. Bu kategorilerden “toplumların var oluş simgesi olarak milli değer” kategorisi bu kavram için üretilen metaforların kavramsal kategorileri içerisinde de yer almaktadır. Bu sonuç ise öğretmen adaylarının milli değer kavramı için ürettikleri metaforlar ile tanımların, verdikleri örneklerin benzerlik gösterdiği, bu kavrama ilişkin algılarının netlik kazanmış olduğunu göstermektedir.

Araştırmanın sonucunda, katılımcı 182 öğretmen adayının 125’inin manevi değer kavramına ilişkin olarak 59 adet geçerli ve farklı metafor ürettiği tespit edilmiştir. Bu metaforlar içerisinde frekans değeri en yüksek olan ise “sevgi” metaforudur. Öğretmen adayları, sevginin insanları birbirine yaklaştıran, bağlayan bir bağ olduğunu, manevi değerlerin de sevgi duygusu gibi toplumu birbirine bağladığını, fertler arasında bir dayanışma, birliktelik ruhu doğurduğunu düşündüklerini belirtmişlerdir. Eroğlu’nun (2008) belirttiği gibi manevi değerler toplumda var olan birlikteliğin temel taşlarıdır. Toplumdaki manevi değerlerin varlığı kitlelerin birbirine daha sıkı bir bağ ile bağlanmasına imkân tanımaktadır.

Araştırmanın sonucunda öğretmen adaylarının manevi değer kavramına yönelik ürettikleri metaforların; bağlılık, sahip çıkılması gereken değer, motivasyon kaynağı, kişiye özgü, yaşamsal ihtiyaç, toplumun var oluş simgeleri, yaşama yön verme, sınırsızlık olmak üzere 8 kategoriye ayrıldığı tespit edilmiştir. Bu kategorilerden toplumun var oluş simgeleri ile sahip çıkılması gereken değer kategorileri milli değer kavramına yönelik oluşturulan kategoriler ile bire bir örtüşmektedir. Araştırmadan elde edilen bu sonuç katılımcı öğretmen adaylarının milli ve manevi değerler kavramlarına yönelik ortak metaforlar ürettikleri şeklinde yorumlanabilir. Her iki değer için de ortak kategori oluşumunu sağlayan bu metaforlar; vatan, bayrak, marş, ruh, ağaç, geçmiş, gelenek, kültür metaforlarıdır. Bu durum Türk Eğitim Sistemi’nde geçmişten günümüze vatanseverlik değerine verilen önemden kaynaklanabilir. Araştırmalar Tanzimat döneminden itibaren Türk Eğitim Sistemi’nin içerisine planlı bir şekilde vatanseverlik eğitiminin dâhil edildiğini göstermektedir (Akyol, 2016). Ayrıca vatanseverlik Türk toplumu için hem milli hem de manevi değerler arasında yer almaktadır. Acun, Yücel, Önder ve Tarman (2013) çalışmalarında vatanseverlik, özgürlüğüne düşkünlük, barışseverlik gibi değerlerin Türk toplumunun milli aynı zamanda manevi değerleri arasında olduğunu belirtmişlerdir. Fırat ve Mocan’ın (2014) ise değerlerin çeşitli özelliklere göre (milli/manevi/evrensel/ahlaki vb) sınıflandırılmasına rağmen aralarında kesin bir ayırım yapmanın mümkün olmadığını, çünkü değerlerin birbiriyle iç içe geçmiş durumda olduğunu belirtmektedirler. Tüm bulgulardan hareketle milli ve manevi değerlerin kesin bir çizgi ile birbirlerinden ayıramayacaklarını, her iki değer de toplum içinde kendisine yer bulduğunu söylemek mümkündür. Nitekim öğretmen adaylarının manevi değer kavramının ne

Öğretmen Adaylarının Değerlere İlişkin Metaforları

olduğuna yönelik verdikleri yanıtlardan hareketle oluşturulan kavramsal kategoriler de bu yorumu destekler niteliktedir. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının yaklaşık %63'ü manevi değerleri, toplumsal olarak paylaşılan, kuşaktan kuşağa aktarılan değerler bütünü olarak tanımlamışlardır. Aynı zamanda bazı öğretmen adayları (f=3) da manevi değerlerin toplumların vatanlarına bağlılıklarını yansıttığını düşündüklerini belirtmişlerdir. Benzer tanımlar yukarıda ifade edildiği gibi milli değer kavramına yönelik olarak da üretilmiştir. Bu doğrultuda araştırmaya katılan öğretmen adaylarının milli ve manevi değerlere ilişkin vatanseverlik kavramı doğrultusunda ortak metaforlar, tanımlar, örnekler ürettikleri ortaya konulmuştur.

Bu araştırmanın sonucunda, katılımcı öğretmen adaylarının evrensel değer kavramına yönelik olarak geçerli 67 metafor ürettikleri ve en sık üretilen metaforların ise “dünya, gökyüzü” ve “su” metaforları olduğu tespit edilmiştir. Katılımcılar dünyanın ve gökyüzünün tüm toplumlar için ortak yaşam alanını oluşturduğunun evrensel değerlerin de bu ortak yaşam alanları gibi tüm toplumlar için geçerli olan değerler olduğunu düşündüklerini belirtmişlerdir. Ayrıca adaylar suyun herkes için yaşamsal bir ihtiyaç olduğunu evrensel değerlerin de her toplumun dünya üzerinde barış ve huzur içinde yaşabilmesi için gerekli olduğunu belirtmişlerdir. Çelikkaya ve Seyhan (2017)'in sosyal bilgiler öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının evrensel değer kavramına ilişkin ürettiği metaforları inceledikleri çalışmalarının sonucunda su metaforunun 6 evrensel değer için üretilen ortak metaforlardan biri olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmada evrensel değer kavramına yönelik üretilen metaforların; tüm dünya toplumları için ortak değer, yaşamsal ihtiyaç, kültürler arası bağ kurma, ülke sembolü ve yol gösterici olmak üzere 5 kavramsal kategoriye ayrıldığı tespit edilmiştir. En yüksek frekansa sahip olan kategori ise “tüm dünya toplumları için ortak değer” kategorisi olmuş, bu kapsamda; adalet, atmosfer, çocukluk, dayanışma, dünya, gerçeğe saygı, güneş, gökkuşağı, gökyüzü, insanlık, müzik, sevgi gibi metaforlar üretilmiştir. Bu metaforlar incelendiğinde, genel olarak tüm toplumlar için önemli olan değerlerin katılımcılar tarafından evrensel değer kategorisinde ele alındığı söylenebilir. Bu değerlerin ne olduğuna ilişkin adaylar tarafından üretilen tanımlar incelendiğinde, benzer olarak adayların %95'inin evrensel değeri “tüm dünya toplumları için paylaşılan değerler toplamı” olarak tanımladıkları tespit edilmiştir. Ayrıca adayların yaklaşık%3'ünün evrensel değer kavramını “toplumların varlığını gösteren değerler” olarak tanımladıkları da tespit edilmiştir. Bu bulgu adayların evrensel değeri vatanseverlik kavramı çerçevesinde milli ve manevi değerlere benzer şekilde tanımladıkları şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda öneri olarak şunlar söylenebilir: Milli, manevi ve evrensel değer kavramlarına yönelik öğretmenlerin ve çeşitli öğretim kademelerinde eğitim-öğretim sürecine devam eden öğrencilerin metaforik algıları ve tanımları incelenebilir, çeşitli öğretim

kademelerinde yürütülen öğretim programlarında ve öğrenme sürecinde kullanılan ders kitaplarında bu değerlere ne derece yer verildiği incelenebilir.

Kaynaklar

- Acun, İ., Yücel, C., Önder, A. ve Tarman, B. (2013). Değerler: Kim ne kadar değer veriyor? *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 191-206.
- Akbaba Altun, S. (2003). Eğitim Yönetimi ve Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*. Cilt I, Sayı 1.s.: 7-17
- Akbaş, O. (2004). *Değer eğitiminde yeni yaklaşımlar (4-5.Sınıflar) öğretim programı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı
- Akyol, Y. (2016). Ortaokul 6.sınıf öğrencilerinin vatanseverlik değerine ilişkin metaforik algıları. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(7), 19-32.
- Arslanoğlu, İ. (2005) Türk değerleri üzerine bir değerlendirme. Küreselleşme Karşısında Değerlerimiz Sempozyumu, *Felsefe Dünyası Dergisi*, 3-4 Haziran 2005/41, 64-77.
- Aydın, M. (2003). Gençliğin değer algısı: Konya örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(3), 121-144.
- Bacanlı, H. (1999). *Duygusal Davranış Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Baş, T. ve Akturan, U. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Bilgin, N. (1995). *Sosyal psikolojide yöntem ve pratik çalışmalar*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, E.Ö., Karadeniz, Ş. ve Campbell, A. (2006). *Gently Gently Gently Acrylic On Canvas, Mounted On Paper, 30cm Diameter.*, Integral Review 3
- Cüceloğlu, D. (2001). *Anlamlı ve Coşkulu Bir Yaşam İçin Savaşçı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Cortazzi, M. ve Jin, L. (1999). *Bridges to Learning: Metaphors of Teaching, Learning and Language*, L. Cameron ve G. Low (Eds.) Researching and Applying Metaphor (pp. 149-176). New York: Cambridge University Press
- Çelikkaya, T. ve Seyhan, O. (2017). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının evrensel değerlere ilişkin metafor algıları. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8(3), 65-87.
- Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Doğan, İ. (2004). Türk Eğitim Sisteminde Değer Sorunu. *Değerler Eğitim Uluslararası Sempozyumu*, Değerler Eğitimi Merkezi, 26-28 Kasım 2004, İstanbul.
- Doğanay, A. (2006). *Değerler Eğitimi. Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. (Editör: Cemil Öztürk). Ankara: Pegem A Yayıncılık
- Dönmez, C. (2006). Değerler eğitiminde kahramanların kullanımına bir örnek: Mustafa Kemal Atatürk. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 113-133.
- Ellis, R. ve Barkhuizen, G. (2009). *Analysing Learner Language*. Oxford: Oxford University Press.
- Erdem, A. R. (2003). Üniversite Kültüründe Önemli Bir Unsur: Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(4), 55-72.
- Ergün, M. (1994). *Eğitim Sosyolojisine Giriş. (Eğitim ve Toplum)*. Ankara: Ocak Yayınları.
- Eroğlu, A. M. (2008). Toplumda Manevi Değerler Dili. *Uluslararası Sosyal Bilimciler Kongresi*. 22-24 Ekim 2008 Kırgızistan.
- Esmer, Y. (1998). 'Ahlaki Değerler ve Toplumsal Değişme', *Türkiye'de Bunalım ve Demokratik Çıkış Yolları*: Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi.
- Fırat, H. ve Mocan, A. (2014). Türkçe Ders Kitaplarındaki Hikâyelerde Yer Alan Değerler. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 18-3, 25-49.
- Hughes, Scott H. (2003-2004) *Understanding Conflict In A Postmodern World*, <http://scholarship.law.marquette.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1189&context=mulr> Marq. L. Rev. 68(1) Understanding Conflict in a Postmodern World; Hughes, Scott H.
- Güngör, E.(1998). *Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar*. Ankara: Ötüken Yayınları

Öğretmen Adaylarının Değerlere İlişkin Metaforları

- Kağıtcıbaşı C. ve Kuşdil M.E. (2000). Türk Öğretmenlerinin Değer Yönelimleri ve Schwartz Değer Kuramı. *Türk Psikolojisi Dergisi*, 45(15), 59-76.
- Karaçanta, H. (2013). Üniversite öğrencilerinin milli değerlere yönelik metaforları. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32, s.107-114.
- Kılıç, R. (1996). Olgular ve Değer Problemi. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 35, 359-361.
- Kirschenbaum, H. (1995). *Enhance Values and Morality*. Boston: Allyn and Bacon
- Kliebard, H. M. (1982). *Curriculum theory as metaphor*. *Theory Into Practice*, 21, 11-17.
- Kluckhohn, C. (1951). *Values and value orientations in the theory of action: An exploration in definition and classification*. In T. Parsons, & E. Shils (Eds.). *Toward a general theory of action* (pp. 388-433). Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Lakoff, G. ve Johnson, M. (2005). *Metaforlar, Hayat, Anlam ve Dil*. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) (2017). *Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri*. <http://oygm.meb.gov.tr/www/ogretmenlik-meslegi-genel-yeterlikleri/icerik/39> adresinden 04.05.2018 tarihinde alınmıştır.
- Richardson, D., ve Matlock, T. (2007). *The Integration Of Figurative Language And Static Depictions: An Eye Movement Study Of Fictive Motion*. *Cognition*, 102 (1), 129-138
- Saban, A. (2009). Öğretmen adaylarının öğrenci kavramına ilişkin sahip olduğu zihinsel imgeler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2): 281-326.
- Selanik-AY, N. ve Kurtdeğede-Fidan, N. (2013). Öğretmen adaylarının kültürel miras kavramına ilişkin metaforları. *Turkish Studies*, 8(12), 1135-1152.
- Shakespeare, W. (2007). *The Complete Works of William Shakespeare*. London: Wordsworth Editions Limited
- Tokdemir, M. A. (2007). *Tarih öğretmenlerinin değerler ve değer eğitimi hakkındaki görüşleri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon
- Türkçe Sözlük*, (2008). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tural, S. (1992). *Kültürel Kimlik Üzerine Düşünceler*. Ankara: Ecdad Yayınevi.
- Özbay, M. (2002). *Kültür aktarımı açısından Türkçe öğretimi*. *Türk Dili*, 602, 112-120.
- Özgülven, İ. E. (1994). *Psikolojik Testler*, Ankara: Yeni Doğu Matbaası.
- Özkan, R. ve Taşkın, M. A. (2014). İlköğretim öğrencilerinin vatan olgusuna ilişkin algılarının belirlenmesi. *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*, 7(XVII), 889-906.
- Ulusoy, K. (2007). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih Ve Ahlak Eğitimi İlişkisi Üzerine Görüşleri (Sakarya İl Örneği). *Değerler Eğitimi Dergisi*, 5(13), 155- 177.
- Quale, A. (2002). The Role Of Metaphor In Scientific Epistemology: A Constructivist Perspective And Consequences For Science Education. *Science and Education*, 11, 443-457
- Yob, I. M. (2003). Thinking Constructively With Metaphors. *Studies in Philosophy and Education*, 22, 127-138.

Extended Abstract

Introduction

The concept of value that Znaniecki gained to social sciences derives from the root of "valere" in Latin meaning "to be precious" and "to be strong" (Bilgin, 1995). Human as a social being, by taking the values, attitudes and beliefs of the society in which he lives, by gaining social values, adapts to the society in which he lives. Each one of the system of beliefs, ideas and norms that constitute social culture is considered as a value (Tural, 1992). In schools, students learn to respect the people, to be tolerant, to be successful and to be helpful, to develop a positive attitude towards social rules, lessons or teachers and to take an attitude towards the situations they encounter (Jorelmik Akt. Bacanlı, 1999). At this point, it is expected that prospective teachers will have a good understanding of the value concept and values education as the future teachers. The aim of this study is to determine the metaphorical perceptions of pre-service teachers about the concepts of national, spiritual and universal values and to examine the definitions and examples of these values.

Method

The research was conducted in the direction of the phenomenology model from the qualitative research designs. The working group of the study is a total of 182 teacher candidates who are senior students of the Faculty of Education of the Kafkas University in spring semester 2017-2018 and voluntarily participating in the research. The data of the research were collected using the questionnaire prepared by the researchers. Form comprises of 3 sections. The first section is where teacher candidates' personal information is included, the second is which requires them to complete the following sentence: "national / moral / universal value is like.....; because .....", the last one has 3 open-ended questions which was formed as "Describe the national / moral / universal value and give examples". A content analysis technique was used during the analysis of collected data in the direction of the research purpose.

Findings

It has been seen that the teacher candidates participating in the research produced a total of 71 valid metaphors related to the concept of national value. Metaphor which was often repeated by teacher candidates is the metaphor of flag (f = 16). It has been seen that the metaphor regarding the concept of national value were collected under 6 conceptual categories. "Existence of communities" category had the highest frequency (f = 46). It has been found that the teacher candidates produced a total of 59 valid and different metaphors for the concept of moral value. Some metaphors were produced by more than one teacher candidate, the mostly produced metaphors were beliefs (f = 10) and traditions (f = 10). It has been seen that the metaphors produced regarding the concept of moral value were collected in 8 different conceptual categories. The category with the highest frequency was "Loyalty" (f = 36). Teacher candidates participating in the research produced 67 valid metaphors regarding the concept of universal value. Metaphor frequently produced by candidates was "World" (f = 23) metaphor. 67 metaphors were collected in 5 conceptual categories. The category with the highest frequency rate was the "common value for all world societies". Teacher candidates were asked about their opinions on the expression "You declare the national value and you give examples of our national values". Within this category, participants defined the concept of national value in general as a whole, what each country had unique to itself and for this concept they often gave the examples which were "flag" (f=54), "homeland" (f=48) and "anthem" (f=36). When the common features of the definitions produced by teacher candidates regarding the concept of moral value were taken into consideration, it has been found out that the definitions were divided into 4 categories. The category with the highest frequency in these categories was "moral value as a whole", the examples given frequently in this context were "our traditions" (f=65), "language" (f=59), "flag" (f=55) and "independence anthem" (f=51). It has been seen that the definitions made by the participating teacher candidates regarding the concept of universal value were collected under 3 categories and the category with the highest frequency was "universal value as whole of values". In this context, teacher candidates stated that universal values existed and were common in all world societies, hence these values had an international nature and were concerned with the entire humanity.